

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک

استان خراسان رضوی

کتاب نوزدهم

۱۶ آذر ۱۳۵۷ - ۲۴ آذر ۱۳۵۷

عنوان و نام پدیدآور: انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک؛ استان خراسان رضوی / مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات.
مشخصات نشر: تهران: وزارت اطلاعات، مرکز بررسی اسناد تاریخی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۱ ج: مصور، عکس، نمونه.

شابک دوره: 6-073-149-600-978؛ ج ۱: 9-072-149-600-978؛ ج ۲: 6-101-149-600-978؛ ج ۳: 8-206-149-600-978؛ ج ۴: 5-207-149-600-978؛ ج ۵: 2-208-149-600-978؛ ج ۶: 9-209-149-600-978؛ ج ۷: 5-210-149-600-978؛ ج ۸: 2-211-149-600-978؛ ج ۹: 9-212-149-600-978؛ ج ۱۰: 6-213-149-600-978؛ ج ۱۱: 3-214-149-600-978؛ ج ۱۲: 0-215-149-600-978؛ ج ۱۳: 7-216-149-600-978؛ ج ۱۴: 4-217-149-600-978؛ ج ۱۵: 1-218-149-600-978؛ ج ۱۶: 8-219-149-600-978؛ ج ۱۷: 4-220-149-600-978؛ ج ۱۸: 1-221-149-600-978؛ ج ۱۹: 8-222-149-600-978؛ ج ۲۰: 5-223-149-600-978؛ ج ۲۱: 2-224-149-600-978

وضعیت فهرست نویسی: فایا

یادداشت: ج. ۲ - ۲۱ (چاپ اول: ۱۳۹۹) (قیفا)

یادداشت: کتابنامه.

یادداشت: نمایه.

مندرجات: ج ۲: ۵ فروردین ۱۳۴۲ - ۳۱ تیر ۱۳۴۲ - ج ۳: ۱ مرداد ۱۳۴۲ - ۲۵ اسفند ۱۳۴۲ - ج ۴: ۷ فروردین ۱۳۴۳ - ۲۹ اسفند ۱۳۴۳ - ج ۵: ۲۵ فروردین ۱۳۴۴ - ۲۸ اسفند ۱۳۴۴ - ج ۶: ۱۲ فروردین ۱۳۴۷ - ۲۹ اسفند ۱۳۴۹ - ج ۷: ۱۱ فروردین ۱۳۵۰ - ۳۱ شهریور ۱۳۵۲ - ج ۸: ۲۸ مهر ۱۳۵۲ - ۲۷ اسفند ۱۳۵۴ - ج ۹: ۹ فروردین ۱۳۵۵ - ۳۰ مهر ۱۳۵۶ - ج ۱۰: ۵ آبان ۱۳۵۶ - ۱۵ اسفند ۱۳۵۶ - ج ۱۱: ۱۶ آذر ۱۳۵۶ - ۳۱ فروردین ۱۳۵۷ - ج ۱۲: ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۷ - ۲۴ خرداد ۱۳۵۷ - ج ۱۳: ۲۵ خرداد ۳۱ مرداد ۱۳۵۷ - ج ۱۴: ۱۴ شهریور ۱۳۵۷ - ۵ مهر ۱۳۵۷ - ج ۱۵: ۶ مهر ۱۳۵۷ - ۳۰ مهر ۱۳۵۷ - ج ۱۶: ۱ آبان ۱۳۵۷ - ۱۹ آبان ۱۳۵۷ - ج ۱۷: ۲۰ آبان ۱۳۵۷ - ۴ آذر ۱۳۵۷ - ج ۱۸: ۵ آذر ۱۳۵۷ - ۱۵ آذر ۱۳۵۷ - ج ۱۹: ۱۶ آذر ۱۳۵۷ - ۲۴ آذر ۱۳۵۷ - ج ۲۰: ۲۵ آذر ۶ دی ۱۳۵۷ - ج ۲۱: ۷ دی ۲۲ بهمن ۱۳۵۷

موضوع: سازمان اطلاعات و امنیت کشور -- اسناد و مدارک

موضوع: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- خراسان رضوی -- اسناد و مدارک

موضوع: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- اسناد و مدارک

شناسه افزوده: ایران. وزارت اطلاعات. مرکز بررسی اسناد تاریخی

رده بندی کنگره: DSR ۲۰۱۷/۱۵۱ الف ۸۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۹۵۵.۸۲۹

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۸۸۲۶۹

شناسنامه

عنوان: انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، استان خراسان رضوی (کتاب نوزدهم)

ناشر: مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۸ - ۲۲۲ - ۱۴۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸ (کتاب نوزدهم)

ISBN: 978-600-149-222-8 (vol. 19)

شابک دوره: ۶ - ۰۷۳ - ۱۴۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸ (دوره ۲۱ جلدی)

ISBN: 978-600-149-073-6 (vol. set.21)

<http://www.historydocuments.ir>

E-mail: info@historydocuments.ir

صندوق پستی: ۴۷۳۵ - ۱۹۳۹۵

قیمت: ۸۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
سخن ناشر	پنج
مقدمه	نه
روز شانزدهم آذر ماه . ششم ماه محرم	نه
روز هفدهم آذر ماه . هفتم ماه محرم	دوازده
روز هجدهم آذر ماه . هشتم ماه محرم	سیزده
روز نوزدهم آذر ماه . روز تاسوعا	شانزده
روز بیستم آذر ماه . روز عاشورا	بیست و یک
روز بیست و یکم آذر ماه . یازدهم ماه محرم . به میدان آوردن مجدد جماعداران و نظامیان	بیست و شش
روز بیست و دوم آذر ماه . دوازدهم ماه محرم	سی
روز بیست و سوم آذر ماه . سیزدهم ماه محرم . عاشورای بیمارستان امام رضا (ع)	سی و سه
روز بیست و چهارم آذر ماه . چهاردهم ماه محرم	چهل و یک
وضعیت شهرستانهای استان خراسان رضوی از تاریخ ۱۶ آذر تا ۲۴ آذر ماه ۱۳۵۷	چهل و پنج
شهرستان تایباد	چهل و پنج
شهرستان تربت جام	چهل و هفت
شهرستان تربت حیدریه	پنجاه و یک

شهرستان درگن پنجاه و چهار

شهرستان سبزوار پنجاه و چهار

شهرستان سرخس پنجاه و هفت

شهرستان فریمان پنجاه و هشت

شهرستان قوچان شصت و دو

شهرستان کاشمر شصت و چهار

شهرستان گناباد شصت و شش

شهرستان نیشابور شصت و هفت

اسناد ۱

فهرست اعلام ۴۱۱

ضمائم ۴۳۱

تصاویر ۴۴۱

سخن ناشر

محرم سال ۱۳۵۷ را باید نقطه عطفی در روند حرکت انقلابی مردم ایران و عمق پیوستگی نهضت امام خمینی با باورهای مذهبی مردم دانست. حضور مردم استان خراسان رضوی در مراسم مذهبی این ماه که اسناد مربوط به آن در این مجلد منتشر شده است، بیانگر این واقعیت بود که هیچ نیرویی حتی دولت نظامی اژهاری قادر به مهار انقلاب اسلامی مردم ایران نیست. پیوند میان باورهای مذهبی و رویدادهای تاریخی با وقایع سیاسی از جمله موضوعاتی بود که در جریان نهضت حضرت امام همواره از سوی وهاظ و سخنرانان مورد اشاره قرار می گرفت. ماه محرم این امکان را فراهم می کرد که مردم، انقلاب و رویدادهای آن را با وقایع محرم سال ۶۱ ق پیوند داده و دوگانه‌ی علوی و اموی را پررنگ تر کنند. این موضوع نه تنها به حرکت مردم یک شور و انگیزه دینی می بخشید، بلکه دولت نظامی را در موقعیتی قرار می داد که نتواند برای برون رفت از این وضعیت تدبیری اتخاذ کند. بر اساس اسناد در استان خراسان رضوی مانند سایر شهرهای کشور به تدریج با نزدیک شدن به روزهای تاسوعا و عاشور برتجمعات اعتراضی افزوده شده و نهایتاً با تجمعات دهها هزار نفری در پایان دهه اول محرم به اوج خود رسیده است. حضور جمعیت در این دو روز چنان بود که دولت از فرماندهان نظامی خواست که مانع از عزاداری و تظاهرات مردم نشوند. براساس گزارش ها در تمام شهرهای استان این تجمعات مذهبی - سیاسی برگزار شده و در بسیاری از آنها مردم اقدام به تخریب و حذف نمادهای رژیم پهلوی اعم از مجسمه ها و تندیس های شاهان این سلسله کرده اند. علاوه بر آن اسامی بسیاری از خیابان ها و میادین شهرها نیز به وسیله مردم تغییر پیدا کردند. تخریب مجسمه ها و حمله به نمادهای فرهنگی رژیم که سال ها برای آنها تبلیغ شده بود از این منظر اهمیت داشت که پیش از سقوط سیاسی، ارکان فرهنگی رژیم را در هم تنیده و آنها را از صحنه اجتماعی حذف می کرد. مقطع در برگیرنده اسناد این مجموعه از چند منظر دیگر نیز اهمیت دارد. نخست آنکه دولت نظامی اگر چه برخی از کارگزاران رژیم را برای مهار انقلاب بازداشت کرد، اما به تدریج نشان داد که ناتوان تر از آن است که بتواند آرامش را به حکومت

بازگرداند. علاوه بر آن ریزش در رده‌های نظامی، اداری رژیم افزایش یافته و بیانیه‌ها و رهنمودهای حضرت امام(ره) به ادامه این وضعیت کمک می‌کرد. برای بسیاری از ناظرین سیاسی داخلی و خارجی مسجل شده بود که آفتاب دولت نظامی ارتشبد ازهاری رو به زوال نهاده است. به همین دلیل در هسته رهبری رژیم، تلاش برای انتخاب یک رجل سیاسی با وجهه ملی به عنوان آخرین انتخاب که مورد حمایت غرب بود شدت گرفت. برخی از سران جبهه ملی که تا پیش از آن در میان مخالفین رژیم قرار داشتند، اکنون به عنوان آخرین انتخاب رژیم مطرح شده و ملاقات‌های پنهانی برای سپردن سکان کشتی طوفان زده رژیم با آنها آغاز شده بود. در پایان برای استفاده بهتر از اسناد ذکر نکاتی ضروری است:

۱. به‌رغم برخی ذهنیت‌های ناشی از عملیات روانی ساواک، بسیاری از فعالیت‌ها و تحرکات انقلابیون از دید منابع ساواک مخفی مانده است؛ لذا گزارش‌های موجود و اسناد منتشره الزاماً بیانگر سیمای کامل فعالیت‌های مخالفان رژیم ستم‌شاهی نیست.
۲. برای گردآوری این مجموعه، کلیه پرونده‌های انفرادی چهره‌های مذهبی و انقلابی و موضوعی مربوط به استان خراسان مورد بررسی و بهره‌برداری قرار گرفته و در گزینش اسناد، سندهای تکراری حذف شده است. در میان سندهایی که محتوای مشابه داشته‌اند، اولویت به سندی داده شده که حجم بیشتری از جزئیات موضوع را دربر داشته است. ضمناً اسناد تایپ شده به مشابه دست‌نویس آن ترجیح داده شده است.
۳. عناصر مهم و مؤثر اعم از زندگینامه مختصر رجال، شرح وقایع، مکان‌های تاریخی و... که نیاز به گویاسازی داشته، انجام و در ذیل اسناد ارائه شده است. گویاسازی‌ها در برخی از اسناد به صورت توضیح سند با سندی دیگر است.
۴. به منظور تسهیل در بهره‌برداری خوانندگان محترم، اسناد به ترتیب تاریخ گزارش سند تنظیم شده است و پس‌از آن اولویت به تاریخ وقوع، تاریخ رسیدن خبر به منبع، تاریخ رسیدن خبر به رهبر عملیات و تاریخ پی‌نوشت داده شده است.
۵. در بعضی از اسناد، عباراتی مانند «بایگانی شود»، «امضا و یا توضیحاتی از مسئولین ساواک»، «شماره پرونده»، «دستور اقدام» و... به کار رفته است که عیناً و با اندازه‌های کوچک‌تر از متن اصلی سند حروف‌چینی شده است.
۶. به علت آمدن تصاویر اسناد، از حروف چینی سربرگ سندها خودداری و صرفاً به درج مبدأ، مقصد، تاریخ، شماره و موضوع اکتفا شده است.
۷. برخی اسناد مهم که به دلایلی در متن نیامده‌اند یا در پاورقی صفحات کتاب به آن‌ها اشاره شده، در بخش ضمایم در پایان کتاب قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر اعلامیه و بیانیه‌های شخصیت‌ها

یا گروه‌های مخالف رژیم که در گزارش‌های ساواک و شهربانی به کشف آن‌ها اشاره شده نیز در ضمایم کتاب قرار گرفته و در پاورقی هر سند به موضوع آن اشاره شده یا گزارش کوتاهی درباره آن داده شده است؛ مگر اینکه این اعلامیه‌ها در پرونده‌های ساواک بایگانی نشده باشند.

۸. شکل صحیح غلط‌های املایی یا اشتباه‌هایی که در محتوای برخی اسامی، موضوعات یا اصطلاحات در اسناد وجود دارند، در پایان هر سند، در پاورقی توضیح داده شده است. برخی نواقص جزئی یا اسامی اشخاص که به‌طور ناقص در سند آمده‌اند نیز داخل قلاب [] در داخل متن قرار داده شده‌اند.

۹. در برخی از گزارش‌های ساواک، نظریه‌هایی وجود دارد که از شخص نظردهنده با کلمات رمز یاد شده است. این کلمات رمز معمولاً اسامی روزهای هفته و معنای آن‌ها به شرح زیر است:
نظریه شنبه: نظریه منبع نفوذی ساواک (گزارشگر) است که از طریق مشاهده مستقیم یا از راه‌های دیگر کسب خبر نموده است.

نظریه یکشنبه: نظریه رهبر عملیات است که گزارش منبع نفوذی را تأیید یا تحلیل کرده است.

نظریه دوشنبه: نظریه رئیس دایره عملیات است.

نظریه سه‌شنبه: نظریه رئیس امنیت داخلی است.

نظریه چهارشنبه: نظریه رئیس سازمان اطلاعات و امنیت منطقه است.

نظریه جمعه: نظریه رئیس سازمان اطلاعات و امنیت استان است.

۱۰. در سربرگ‌ها و سندها برخی علائم با رمز آمده است. از جمله آن‌ها مبدأ و یا مقصد نامه‌ها و

گزارش‌ها است که منظور از آن رمزها عبارت‌اند از:

۱ ه: ساواک گیلان، ۲ ه: ساواک مازندران، ۳ ه: ساواک آذربایجان شرقی، ۴ ه: ساواک آذربایجان

غربی، ۵ ه: ساواک کرمانشاه، ۶ ه: ساواک خوزستان، ۷ ه: ساواک فارس، ۸ ه: ساواک کرمان، ۹ ه:

ساواک خراسان، ۱۰ ه: ساواک اصفهان، ۱۱ ه: ساواک سیستان و بلوچستان، ۱۲ ه: ساواک کردستان،

۱۳ ه: ساواک همدان، ۱۴ ه: ساواک سمنان، ۱۵ ه: ساواک لرستان، ۱۶ ه: ساواک بوشهر، ۱۷ ه: ساواک

هرمزگان، ۱۸ ه: ساواک کهگیلویه و بویراحمد، ۱۹ ه: ساواک چهارمحال بختیاری، ۲۰ ه: ساواک تهران،

۲۱ ه: ساواک قم، ۲۲ ه: ساواک اراک، ۲۳ ه: ساواک قزوین، ۲۴ ه: ساواک ایلام، ۲۵ ه: ساواک زنجان،

و ۲۶ ه: ساواک یزد.

۱۱. همچنین مبدأ یا مقصد نامه‌ها و گزارش‌های مربوط به اداره کل سوم ساواک (امنیت داخلی)

به اعداد رمز عنوان شده است. اداره کل سوم از ۷ بخش تشکیل می‌شد که عبارت بودند از:

(۱ مدیریت اداره کل سوم، ۲ اداره کل یکم عملیات و بررسی، ۳ اداره دوم عملیات و بررسی، ۴

اداره سوم کل سوم، ۵ اداره چهارم کل سوم، ۶ اداره پنجم کل سوم، و ۷ اداره ششم کل سوم.